

Werkplan 2017

Stichting LOS (Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt)

---

1. Inleiding

1 a. Ongedocumenteerden in Nederland

In Nederland waren in 2013 naar schatting van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het Ministerie van Veiligheid en Justitie (WODC) ongeveer 35.000 ongedocumenteerden¹. In 2014 waren ongeveer 7.000 ongedocumenteerden bekend bij het Zorginstituut Nederland, omdat ze gebruik hebben gemaakt van vergoeding voor medicijnen².

Het merendeel van de ongedocumenteerden verblijft in de grote steden. Volgens het WODC woont 44% van hen in Amsterdam, Den Haag en Rotterdam (de helft daarvan zou in Rotterdam wonen). Volgens het Zorginstituut woont ongeveer de helft van de ongedocumenteerde zorgvragers in Noord-Holland en een kwart in Zuid-Holland.

Volgens het WODC was in 2013 de grootste groep ongedocumenteerden Turks (7%), gevolgd door Afghaans (5%). Volgens het Zorginstituut was in 2014 bijna 10% van de ongedocumenteerde zorgvragers Ghanees, 10% Nigeriaans en 10% Marokkaans. Volgens beide bronnen is de meerderheid man (ongeveer 2/3), en het aandeel kinderen is klein (2-5%).

Het netwerk van hulpverleners aan ongedocumenteerden ziet maar een deel van de totale groep ongedocumenteerden. Gezien hun doelstelling hebben de meesten van hen vooral te maken met uitgeprocedeerde asielzoekers. In totaal wordt door de hulpverleners uit het netwerk van Stichting LOS aan ongeveer 2.000 personen op verschillende manieren opvang geboden. Via hun aanbod medische zorg en juridisch advies wordt naar schatting nog een even groot aantal bereikt.

Maar dit is nog altijd maar klein deel van het totaal aantal migranten zonder verblijfsvergunning dat volgens het WODC in Nederland is. Dat betekent ook dat de knelpunten zoals die door dit netwerk van hulpverleners ervaren worden, niet vanzelfsprekend representatief zijn voor de knelpunten zoals die ervaren worden door ongedocumenteerden zelf.

De ongedocumenteerden die niet in beeld zijn bij het bekende netwerk van hulpverleners, zijn vaak wel bekend in een eigen circuit van landgenoten en familie. Soms zijn er contacten met formele instanties zoals scholen, jeugdzorg, maatschappelijk werk, of artsen. Stichting LOS wordt regelmatig gebeld door

---

¹ Eerder schatte het WODC dat er in 2009 ongeveer 100.000 ongedocumenteerden in Nederland waren. Die inschatting is veel gebruikt in publicaties over ongedocumenteerden in NL. Maar die schatting over 2009 heeft het WODC zelf in 2015 naar beneden bijgesteld tot 42.000. In diezelfde rapportage werd voor 2013 een aantal van 35.000 geschat. Zie [Schattingen illegaal in Nederland verblijvende vreemdelingen 2012- 2013](#).

Klik of kopieer deze link: https://www.wodc.nl/binaries/2402-volledige-tekst_tcm28-73349.pdf

² Zie 9^e monitor Regeling financiering zorg aan onverzekerbare vreemdelingen

Klik of kopieer deze link: <https://www.zorginstituutnederland.nl/binaries/content/documents/zini-ww/documenten/publicaties/rapporten-en-standpunten/2015/1510-9e-monitor-regeling-financiering-zorg-onverzekerbare-vreemdelingen/1510-9e-monitor-regeling-financiering-zorg-onverzekerbare>

maatschappelijke organisaties zoals ziekenhuizen, scholen en maatschappelijk werk die in aanraking komen met ongedocumenteerden en zich afvragen welke hulp zij kunnen bieden.

Via het Meldpunt Vreemdelingendetentie heeft Stichting LOS ook contact met ongedocumenteerden die vast zitten 'ter fine van uitzetting'. In 2015 zaten ongeveer 2.000 mensen korter of langer in detentie. In dat jaar zijn in totaal 338 klachten bij het Meldpunt binnen gekomen. Bijna de helft van de klachten was afkomstig uit detentiecentrum Zeist, een derde uit detentiecentrum Rotterdam en de rest uit Schiphol.

Conclusie:

Uit het bovenstaande overzicht wordt duidelijk dat er geen totaalbeeld in cijfers bestaat van de groep ongedocumenteerden in Nederland. Er is geen enkele Nederlandse instantie die een overzicht op deze groep heeft. Delen van de groep zijn bij de ene instantie bekend (zoals mensen die medische hulp nodig hebben) en andere delen weer bij andere instanties (zoals degenen met een asielverleden of in vreemdelingendetentie). Stichting LOS is als enige instantie op de hoogte van alle versnipperde informatie die her en der over ongedocumenteerden is verzameld. Dit maakt ook meteen duidelijk waar de hiaten liggen. Er is bijvoorbeeld nauwelijks iets bekend over ongedocumenteerde volwassenen zonder asielverleden die geen medische hulp zoeken.

1 b. Noden ongedocumenteerden in Nederland

Ongedocumenteerden in Nederland kunnen nauwelijks ergens aanspraak op maken maar hebben wel recht op medische zorg, onderwijs voor kinderen en juridische bijstand. Helaas zijn deze rechten vaak niet bekend bij de ongedocumenteerden zelf. Als ze de rechten al kennen, is het vaak niet mogelijk om ze af te dwingen.

Ongedocumenteerden die in het eigen circuit overleven zijn afhankelijk van informele hulp of informele baantjes om in hun levensonderhoud te voorzien. Onderdak kunnen zij vinden via hun netwerk of via particuliere huur of onderhuur.

Ongedocumenteerden die zelfstandig overleven, vinden het lastig om werk en onderdak te vinden en te houden. In hun werksituatie zijn zij afhankelijk van hun werkgever, uit angst om verklikt te worden. In hun woonsituatie zijn ze afhankelijk van de huisbaas, uit angst op straat gezet te worden. Hoewel er formeel rechten zijn voor wat betreft arbeidsvoorwaarden en huurbescherming die ook voor ongedocumenteerden gelden, zijn deze in praktijk weinig bruikbaar omdat er bewijzen nodig zijn die ontbreken vanwege het informele circuit waarin men opereert.

Ongedocumenteerden die afhankelijk zijn van gezinsleden, familie of landgenoten lopen vaak risico op misbruik van hun afhankelijkheid. Zo kunnen ze uitgebuit worden in het huishouden, of slachtoffer worden van huiselijk geweld.

Vragen die ons bereiken vanuit het circuit van ongedocumenteerden die in het eigen circuit overleven betreffen vaak de toegang tot gezondheidszorg, vrouwenopvang, sociale rechten, en natuurlijk legaliseringsmogelijkheden. Dit laatste vaak in verband met kinderen en (verbroken) relaties.

Ongedocumenteerden met een asielverleden zijn goed in beeld bij het netwerk van hulpverleners. Ook voor deze groep ongedocumenteerden is het gebrek aan opvang en voorzieningen voor levensonderhoud een knelpunt. De meeste organisaties hebben dan ook een aanbod van onderdak en financiële hulp, wat echter nooit voldoende is voor de grote vraag.

Vragen die ons bereiken vanuit het netwerk van hulpverleners betreffen vooral het vergroten van het opvangaanbod. Verder zijn voor dit netwerk vooral belangrijk de legaliseringsmogelijkheden voor afgewezen asielzoekers, dagbesteding en toekomstoriëntering. Deze organisaties worden graag geïnformeerd over actuele ontwikkelingen om deze te gebruiken bij de hulpverlening.

Ongedocumenteerden in detentie komen in beeld via het Meldpunt Vreemdelingendetentie, ons gratis telefoonnummer voor vreemdelingen in detentie. Via het Meldpunt Vreemdelingendetentie krijgen wij inzicht in de klachten van vreemdelingen in detentie en kunnen zo de situatie in vreemdelingendetentie proberen te verbeteren. Opvallend is dat we via deze route een andere groep ongedocumenteerden bereiken dan die wij bereiken via andere kanalen. Het zijn vaak alleenstaande mannen, die vaak al lang in Nederland verblijven, overleven in een netwerk van landgenoten en vaker in detentie hebben gezeten.

Vragen die ons uit dit circuit bereiken zijn gaan over detentieomstandigheden, over de duur van de detentie en soms over opvang na vrijlating.

1 c. Inzet Stichting LOS

Doel: Stichting LOS heeft als doel om de leefsituatie van ongedocumenteerden te verbeteren, via het informeren van hulpverleners en het beïnvloeden van het overheidsbeleid.

Door contacten met zeer verschillende organisaties en een groot aantal particulieren verkeert Stichting LOS in een unieke positie in Nederland als spil in het web van informatievoorziening over ongedocumenteerden. Stichting LOS is in Nederland de organisatie die het meest complete beeld heeft: zowel van ongedocumenteerden bekend bij hulpverleners, bij maatschappelijk organisaties, hen die in het informele circuit verkeren en degenen die in detentie zitten. Dit betekent dat we veelvuldig worden geraadpleegd door particulieren maar ook door lokale, nationale en soms ook internationaal opererende organisaties. Dit gaat niet alleen over informatie of casussen, maar ook worden we regelmatig geraadpleegd voor het aanleveren van gegevens voor nationale rapporten over de situatie van ongedocumenteerden door organisaties als Amnesty International en Dokters van de Wereld.

Thema's waar verbetering van de leefomstandigheden van ongedocumenteerden noodzakelijk is volgens bovenstaande bronnen, betreffen:

- A. Onderdak en levensonderhoud
- B. Zinnige dagbesteding en onderwijs
- C. Legalisering
- D. Duur vreemdelingendetentie

In 2017 zullen activiteiten worden opgestart op de bovengenoemde terreinen. We doen dit via:

- I Beleidsbeïnvloeding
- II Informatievoorziening

Op de volgende pagina gaan we eerst in op de mogelijkheden van Stichting LOS op het gebied van beleidsbeïnvloeding en vervolgens op die voor informatievoorziening. Tenslotte wordt in het werkplan de **aanpak per thema** besproken. Per thema worden zowel taken op het gebied van beleidsbeïnvloeding als op informatievoorziening ontplooid. Deze taken versterken en voeden elkaar binnen de thema's voortdurend.

2. Verbeteren leefsituatie ongedocumenteerden door middel van (I) beleidsbeïnvloeding

2 a. Methodes van beleidsbeïnvloeding

Het beïnvloeden van het overheidsbeleid t.a.v. ongedocumenteerden kan op verschillende wijzen opgepakt worden:

a) via politici en beleidsmakers

1. Gesprekken met ministeries over bestaande en toekomstige wetgeving.
Dit traject kan effectief zijn op terreinen die weinig politiek zijn, of waar politici het over eens zijn. Maar in een sterk gepolitiseerd veld zoals het asielbeleid of het vreemdelingenbeleid, lopen bijna

alle belangrijke beslissingen via de politieke route. Daarom is via deze route weinig invloed uit te oefenen.

Stichting LOS heeft enkele ingangen bij het ministerie van Justitie en gebruikt deze indien dat mogelijk is. Een voorbeeld hiervan is de implementatiewetgeving Slachtofferrichtlijn (veilige aangifte).

2. Directe contacten met landelijke politici over de effecten van bestaande en toekomstige wetgeving
Stichting LOS onderhoudt actief de contacten met hen, maar dit traject was de afgelopen jaren niet erg effectief. De geïnteresseerde politici zitten in de oppositie. Zij hebben niet veel informatie meer nodig, maar hebben nauwelijks macht. Contact met de PvdA was het afgelopen jaar niet erg zinvol, omdat het dossier migratie bij de VVD lag en er daarom weinig ruimte was.
3. Beleidsbeïnvloeding op lokaal niveau.
Lokaal is er vaak meer begrip voor de problemen van ongedocumenteerden, omdat lokale bestuurders dichter bij de hulpverleners staan en omdat de problemen van dakloze ongedocumenteerden zich hier ook het meest doen voelen. Lokaal beleid kan nationaal beleid beïnvloeden via politieke partijen of via de invloed van de VNG.
Stichting LOS besteedt daarom veel aandacht aan ondersteuning van lokale organisaties bij het beïnvloeden van het lokale beleid.

b) via invloedrijke partners

4. Samenwerken met organisaties in Nederland, om van elkaars sterke kanten gebruik te maken
Dit doen we bijvoorbeeld met Amnesty International, het College voor de Rechten van de Mens, ACVZ, NJCM, DCI en dergelijke. Zij zijn soms in staat om hun invloed uit te oefenen op het beleid.
Stichting LOS heeft goede relaties opgebouwd met dit netwerk van organisaties die invloed kunnen uitoefenen.
5. Samenwerken met internationale instellingen die invloed kunnen hebben op het Nederlandse beleid.
Denk hierbij bijvoorbeeld aan de Europese Unie (veel wetgeving wordt in Europa gemaakt), de Raad van Europa of de VN. Via de schaduwrapportages die we samen met het NJCM schrijven bij de Nederlandse mensenrechtenrapportages kunnen we hier onze stem laten horen.
Stichting LOS heeft goede relaties met PICUM, die het mogelijk maakt om ook via deze route soms invloed uit te oefenen. Ook zijn er relaties met de Groen Linkse politici bij de EU en de Raad van Europa.

c) via media

6. Beïnvloeden van de publieke opinie door media te informeren over de effecten van het beleid. Dit kan leiden tot publieke steun, die kan resulteren in kamervragen, en op deze manier in beleidsbeïnvloeding. Stichting LOS heeft enkele contacten met journalisten.

d) via de juridische weg

7. Juridische procedures, met een beroep op internationale en mensenrechtenwetgeving. Meestal is het hiervoor nodig om individuele zaken door te procederen. Uitzonderlijk kan een collectieve procedure gestart worden vanwege onjuiste wetgeving.
Stichting LOS houdt zich (buiten het Meldpunt Vreemdelingendetentie) niet bezig met individuele zaken. Wel kunnen we zaken aandragen voor strategisch procederen.

Conclusie:

Op dit moment is de directe politieke route (2) weinig effectief omdat de VVD weinig ruimte geeft, en ook de route via ministeries (1) levert weinig op vanwege de grote beladenheid van het thema. Wel is op lokaal niveau beleid te beïnvloeden (3), soms sijpelt dit door naar het landelijke beleid, bv op het gebied van BBB.

Gezamenlijke lobby met andere mensenrechtenorganisaties (4) of via internationale instellingen (5) is sterker, maar ook in dit geval is het effect onzeker vanwege de grote politieke beladenheid van het onderwerp. Soms kan het effectief zijn als de media zich ermee bemoeien (6). Tenslotte, omdat de andere methoden vaak niet tot goed resultaat leiden, is de juridische weg als laatste uitweg steeds belangrijker geworden (7).

2 b. Randvoorwaarden voor de beleidsbeïnvloeding

Voor het beïnvloeden van het overheidsbeleid is altijd **goede informatie** nodig over de problemen van ongedocumenteerden in Nederland. Die informatie kan van verschillende bronnen komen. De belangrijkste bronnen voor Stichting LOS zijn:

- De contacten met de hulpverlenende instellingen ('noodopvangen').
- Hulpvragen die bij onze helpdesk en het Meldpunt binnenkomen.
- Ontwikkelingen in nationale en internationale wetgeving.
- Ontwikkelingen in jurisprudentie.

Niet alle informatie is direct in te zetten in beleidsbeïnvloeding. De informatie die van hulpverlenende instellingen en de helpdesk komt, is vaak gefragmenteerd. Maar het is wel een goede manier om signalen op te vangen. Na nadere analyse over de omvang van het probleem en de mogelijkheden voor verbetering is het mogelijk om deze signalen effectief in te zetten voor beleidsbeïnvloeding.

Naast goede informatie is ook een goed **draagvlak** nodig. De aangesproken beleidsmakers moeten het idee hebben dat er belang is bij een beleidswijziging. Hiervoor moet Stichting LOS zorgen dat het netwerk van hulpverleners aan ongedocumenteerden en andere geïnteresseerden betrokken is en blijft, en geraakt blijft door de thematiek.

Stichting LOS bouwt haar draagvlak op via:

- Nieuwsbrieven, naar hulpverlenende instellingen, vrouwenorganisaties en migrantenorganisaties.
- Social media. Hier zullen we in 2017 dan ook meer actief op publiceren.

Conclusie:

Voor een effectieve beleidsbeïnvloeding is het nodig om goed geïnformeerd te zijn. Stichting LOS is de expert op dit terrein. Exploratieve onderzoeken naar bepaalde aspecten op het gebied van ongedocumenteerden helpen om de hiaten in de kennis over deze groep in Nederland te vullen. Daarbij moet het veld van hulpverleners betrokken worden, zodat zichtbaar wordt wat het draagvlak van de voorgestelde maatregelen is.

3. Verbeteren leefsituatie ongedocumenteerden door middel van (II) informatievoorziening

3a. Informatievoorziening aan derden

Naast het beïnvloeden van het beleid, is het natuurlijk altijd belangrijk om hulpverleners en ongedocumenteerden zelf te informeren over mogelijkheden die de wet al biedt. De oplossingen die er al zijn worden zo maximaal benut.

De websites van het LOS en de helpdesk zijn een goede manier om informatie te verspreiden en om in contact te komen met mensen die sporadisch te maken hebben met ongedocumenteerden. We krijgen daardoor ook zicht op de behoeften van ongedocumenteerden die minder in beeld zijn bij het netwerk van hulpverlening aan ongedocumenteerden. Mensen die informatie zoeken op de website, bellen ons ook nogal eens voor nadere toelichting. Deze telefonische helpdesk vraagt veel tijd, zeker als het gaat om hulpvragen van mensen die onbekend zijn met het onderwerp. Maar het biedt ook inzicht in de vragen van deze groep ongedocumenteerden.

Voor diegenen die regelmatig in contact zijn met ongedocumenteerden zijn informatieve nieuwsbrieven een belangrijk communicatiemiddel. Daarnaast is de telefonische helpdesk ook voor hen toegankelijk.

Voor de communicatie met anderen die betrokken zijn bij ongedocumenteerden, zoals migrantenzelforganisaties zullen we meer gebruikmaken van social media. Dit wordt opgenomen bij de vernieuwing van de website basisrechten.nl (zie hieronder).

Voor vreemdelingen in detentie moet Meldpunt Vreemdelingendetentie dagelijks bereikbaar zijn. Dat lukt alleen dankzij een stagiair die ons hierbij helpt.

3b. Eigen informatievoorziening van Stichting LOS

Voor de informatievoorziening naar derden is het belangrijk om zelf goed geïnformeerd te zijn. Stichting LOS doet dat door het volgen van politieke en jurisprudentie- ontwikkelingen. De belangrijkste bronnen voor Stichting LOS zijn:

- Websites van de overheid
- Websites vluchtweb en migratieweb, waarop we geabonneerd zijn
- Contacten met hulpverlenende instellingen ('noodopvangen') en anderen die betrokken zijn bij ongedocumenteerden

Conclusie:

Voor een effectieve informatievoorziening moet Stichting LOS zelf actief informatie verzamelen. Eén van de noodzakelijke voorwaarden is om toegang tot de relevante informatiebronnen te hebben.

4. Werkplan Stichting LOS 2017

In paragraaf 1 beschreven we de problematiek van ongedocumenteerden en kwamen tot de volgende relevante **thema's**:

- A. Onderdak en levensonderhoud
- B. Zinnige dagbesteding en onderwijs
- C. Legalisering
- D. Duur vreemdelingendetentie

In paragraaf 2 en 3 bespraken we vervolgens de mogelijkheden voor wat betreft

- I. beleidsbeïnvloeding
- II. kennisverspreiding

Uitgaande van de genoemde thema's en de haalbaarheid maakt Stichting LOS de keuze om in 2017 te werken aan de volgende **6 activiteiten**:

- A. Onderdak en levensonderhoud voor iedereen toegankelijk maken
- B. Toegang tot zinnige dagbesteding en onderwijs bevorderen
- C. Zichtbaar maken van de problematiek van langdurig ongedocumenteerde ouderen
- D. Vermindering duur vreemdelingendetentie, met name voor kwetsbare groepen
- E. Informatie over actuele ontwikkelingen, gericht op verschillende doelgroepen
- F. Informatievoorziening over toegang tot basisrechten (gezondheidszorg, sociale zekerheid, arbeidsrechten, huurbescherming)

Hieronder beschrijven we deze activiteiten uitgebreider. Activiteiten E en F zijn gericht op informatievoorziening. De andere activiteiten zijn vooral gericht op (voorbereiding van) beleidsbeïnvloeding.

A. Onderdak en levensonderhoud voor iedereen toegankelijk maken

Ongedocumenteerden en uitgeprocedeerde asielzoekers hebben geen recht meer op voorzieningen van de overheid. Vooral onderdak is voor hen altijd moeilijk te vinden. In Nederland zijn er veel organisaties die

onderdak verlenen, maar het netwerk is niet dekkend: lang niet alle steden hebben een opvang-aanbod, en in veel gemeenten is de opvang ook beperkt qua omvang en criteria. Het is dan ook belangrijk om de bestaande organisaties te versterken en nieuwe initiatieven te ondersteunen als zij overwegen opvang aan te bieden.

Stichting LOS is vanaf haar oprichting betrokken bij de opvang van uitgeprocedeerde asielzoekers en andere ongedocumenteerde migranten. Sinds 2013 volgen we de klacht van het CEC (Conference of European Churches) bij het Europees Sociaal Handvest over het recht op onderdak, voedsel en kleding op. We volgen ook nauwgezet de ontwikkelingen in de gemeentelijke Bed-Bad-Brood voorzieningen die sinds december 2014 zijn opgericht. Zolang er nog geen bestuursakkoord is over de opvang van ongedocumenteerden, houden gemeenten het recht om lokale opvang aan te bieden. Het is belangrijk dat deze lokale opvang kwalitatief zo goed mogelijk uitgevoerd wordt en lokaal verankerd. Dat maakt gemeenten weerbaarder in de discussie met het Rijk over het bestuursakkoord en de Rijksverantwoordelijkheid.

Eind 2016 zullen we (samen met Amnesty International) de resultaten presenteren van een scan over de uitvoering van de BBB-voorzieningen in de gemeenten. Als follow-up van dit onderzoek, zullen we in 2017 lokale organisaties ondersteunen die de gemeentelijke BBB-opvang willen verbeteren en verankeren. Via versterking en verbetering van het lokale BBB-beleid hopen we te voorkomen dat gemeenten instemmen met het geplande bestuursakkoord over de opvang van ongedocumenteerden.

Daarvoor zullen we in 2017 werken aan:

- Regelmatig updaten en verspreiden van informatie over de BBB-opvang in zoveel mogelijk gemeenten (vier keer per jaar).
- Uitwisseling met organisaties die de hulpverlening lokaal aanbieden tijdens de PMZV-bijeenkomsten (tijdens twee bijeenkomsten).
- Lobbycursus voor lokale organisaties (1 dag, minstens 10 deelnemers).
- Informatiebijeenkomst voor gemeenten, in samenwerking met VNG (2 uur, bij voorkeur ingepast in een bestaand overleg)

B. Toegang tot zinvolle dagbesteding en onderwijs bevorderen

Ongedocumenteerden mogen niet werken, ze mogen zelfs geen vrijwilligerswerk doen. Werkgevers die hen toch iets laten doen, lopen het risico op hoge boetes. Ook sluiten de onderwijswetten volwassen ongedocumenteerden in veel gevallen uit van hoger onderwijs. Deze gedwongen passiviteit leidt tot frustratie bij zowel de ongedocumenteerden zelf als bij hun hulpverleners. Het leidt tot afwachtende cliënten, die geen initiatief meer tonen en alles verwachten van de hulpverleners om hen heen. Nu voor asielzoekers in de opvang en statushouders de drempels om activiteiten te ontplooiën steeds meer worden weggenomen, hopen we het thema 'dagbesteding' ook bespreekbaar te maken als het gaat om ongedocumenteerden.

Eind 2015 startte daarom 'Aan de Slag' als werkgroep van hulpverlenende organisaties, met als doel beleidsverandering tot stand te brengen in de toegang tot (vrijwilligers)werk en onderwijs. Er is een website www.iedereen-aandeslag.nl met een manifest. Dit is tot september 2016 ruim 2.000 keer getekend, maar de ondertekeningen stagneren nu. Hiermee kunnen we nog onvoldoende impact maken voor beleidsbeïnvloeding.

De werkgroep is intussen opgedeeld in subgroepen. Stichting LOS ondersteunt de hele werkgroep administratief, houdt de website bij, en heeft de wetgeving op een rij gezet. Onderling is besloten om in te zetten op het bevorderen van lokale inzet, met name voor de toegang tot onderwijs en vrijwillige participatie.

In 2017 zal Stichting LOS:

- Contact opbouwen met de scholen die het manifest hebben ondertekend en scholen die nu al leerlingen toelaten (streven: (telefoon)gesprekken met 30 scholen).

- Een bijeenkomst organiseren waarbij scholen die nu al leerlingen toelaten ervaringen kunnen uitwisselen. (streven: 15 deelnemende scholen).
- In samenwerking met het Robin Hood College en met de eerder benaderde scholen, in gesprek gaan met de scholen- en leerlingenorganisaties. Streven naar artikelen of blogs in hun media (vier artikels).
- In samenwerking met de scholen en de grotere scholenkoepels willen we proberen dit onderwerp in het ministerie bespreekbaar te maken. (streven: 1 gesprek in het ministerie samen met minstens 3 betrokken organisaties).

C. Zichtbaar maken van de problematiek van langdurig ongedocumenteerde ouderen

Langdurig leven zonder verblijfsvergunning is bijzonder frustrerend en het levert voortdurende stress op. Hulpverleners aan ongedocumenteerden zijn dan ook heel creatief in het zoeken naar wegen om ongedocumenteerden alsnog te laten legaliseren. Stichting LOS verspreidt vanzelfsprekend alle informatie die relevant is voor het gebruik van de bestaande legaliseringsroutes.

Maar we merken dat er groepen ongedocumenteerden zijn die al lang in Nederland zijn en waarvoor de bestaande routes voor legalisering niet werken. Van de hulpverlenende organisaties in de grote steden horen we vooral verhalen van oudere, langdurig verblijvende ongedocumenteerden. In 2016 hebben we vooronderzoek gedaan om een eerste indruk te krijgen van de problemen waar deze groep ongedocumenteerden en hun hulpverleners tegenaan lopen. Er is gesproken met ongeveer 10 mensen uit de doelgroep en met vijf organisaties die hen bijstaan. Uit de gesprekken leiden we af dat terugkeer voor deze groep geen reële optie meer is, maar dat tegelijk alle routes voor legalisering al eens uitgeprobeerd zijn en niet tot resultaat leidden. De hulpverleners zien zich geconfronteerd met kwetsbare cliënten waarvoor geen uitzicht meer is op verandering. Het zou voor alle partijen wenselijk zijn als er uitwegen uit de illegaliteit ontwikkeld zouden worden.

In 2017 zullen we daarom starten met het 2-jarig project '*Langdurig ongedocumenteerde ouderen*'. Het doel van dit project is om de problematiek op de agenda te zetten. Uiteindelijk willen we natuurlijk beleidsbeïnvloeding ten gunste van deze groep ongedocumenteerden. Maar dit is een langdurig traject, wat we niet in 2 jaar afgerond zullen hebben.

Tijdens het eerste jaar (2017) zal Stichting LOS werken aan:

- Onderzoeken naar de leefsituatie van deze groep ongedocumenteerden, in samenwerking met studenten (streven: 4 onderzoeken uitzetten bij verschillende etnische gemeenschappen, plus één onderzoek bij de BBB's en Noodopvangen). Meerdere onderzoeken zijn belangrijk om beter inzicht te krijgen in de diversiteit van de problematiek en de noden van de groep Langdurig Ongedocumenteerde Ouderen. Bovendien biedt ons dat de kans om het netwerk van betrokkenen uit te breiden en via Facebook en persberichten steeds opnieuw aandacht te vragen voor deze groep.
- Gesprekken met vertegenwoordigers van etnische gemeenschappen en met hulpverleners die hen bijstaan, om de problemen in kaart te brengen die het netwerk ervaart en inzicht te krijgen in de soort hulp die nodig is (streven: contacten met 10 vertegenwoordigers van etnische gemeenschappen die het probleem herkennen).
- Database opzetten met gegevens over de personen uit de doelgroep waarover we informatie hebben. Dit geeft cijfermatig inzicht in de doelgroep, herkomstlanden, leefsituatie en dergelijke.
- In kaart brengen van de procedure-geschiedenis van degenen met wie wij contact hebben. Liefst in samenwerking met een student of vrijwilliger. Dit overzicht is nodig om inzicht te krijgen in de (on)mogelijkheden voor legalisering via de bestaande wetgeving.
- Website of Facebook opzetten waarin regelmatige updates komen waarmee de doelgroep in beeld gebracht wordt. (streven: in de lucht na 3 maanden, 1 nieuw verhaal per 2 weken).

- Contact leggen met ouderenbonden en hen interesseren voor de problematiek (Streven: vier gesprekken met ouderenbonden, minstens één verhaal in hun media en drie lezingen voor lokale bonden).

Sinds Stichting LOS dit onderwerp ter sprake brengt, horen wij van organisaties in de grote steden veel weerklank. Enkele organisaties denken erover om opvang aan te bieden voor deze doelgroep.

Vanzelfsprekend houden wij nauw contact met hen. Indien een organisatie concreet overgaat tot het aanbieden van opvang, zullen we natuurlijk met hen samenwerken in de lobby en beleidsbeïnvloeding.

Tijdens het tweede jaar zal dit project voortgezet worden. We zullen dan vooral meer bondgenoten zoeken die relevant zijn om draagvlak te vergroten. Daarbij denken we vooral aan de kerken, aan de reguliere hulpverleners, aan mensenrechtenorganisaties, en aan gemeenten. Bovendien zullen we de eerste contacten leggen met politieke partijen en de ministeries. We streven naar enkele artikels in publieksmedia en in bladen voor beleidsmakers.

In het tweede jaar zullen we een vervolgproject voorbereiden, waarin de focus meer zal liggen op eigen inbreng van bevriende organisaties, en op contacten met het ministerie en kamerleden. Mogelijk zullen we dan ook voorstellen doen voor een mogelijke pardonregeling, in samenwerking met juristen. We kunnen daar nog niet op vooruit lopen.

D. Vreemdelingendetentie

D. 1 Politici informeren tijdens de behandeling van het wetsvoorstel Terugkeer in Vreemdelingendetentie

In 2016 is een begin gemaakt met de behandeling van het wetsvoorstel *Terugkeer en Vreemdelingendetentie*. In het wetsvoorstel wordt voorgesteld twee regimes te hanteren, een strenger en een lossere regime. In het bijbehorende *Besluit Terugkeer en Vreemdelingendetentie* wordt veel ruimte geboden aan de directie voor het opleggen van restrictieve maatregelen. Stichting LOS en het Meldpunt reageerden eerder al kritisch op het conceptwetsvoorstel en het conceptbesluit.

In 2017 wordt het wetsvoorstel verder behandeld in de Tweede en Eerste Kamer. Zowel vanuit Stichting LOS als vanuit het Meldpunt zullen we nu de behandeling van het wetsvoorstel kritisch volgen en proberen te beïnvloeden door het schrijven van brieven naar politici. Nadat het wetsvoorstel is ingevoerd zal het Meldpunt vanzelfsprekend de effecten monitoren.

Concreet betekent dit dat we vanuit Stichting LOS en het Meldpunt in 2017:

- Brieven naar de Tweede Kamer en naar de Eerste Kamer zullen sturen ter voorbereiding van de behandeling van het wetsvoorstel (bij elke relevante vergadering).
- Na de invoering van het nieuwe regime klachten bundelen die betrekking hebben op dit regime. Ernstige klachten zullen we direct ter kennis brengen van de relevante politici. Een jaar na invoering zullen we een rapportage schrijven over de ervaringen hiermee. Het streven is om dit rapport samen met Amnesty en Dokters van de Wereld te schrijven. Naar schatting zal dit in 2018 gepubliceerd worden.

D. 2 Opvolgen toegezegde beleidswijzigingen ten aanzien van isolatie en kwetsbare groepen

In 2015 en 2016 schreef Stichting LOS samen met Amnesty International en Dokters van de Wereld twee rapporten over isolatie en kwetsbare groepen in vreemdelingendetentie. Toegezegd is toen dat gestreefd zou worden naar inperking van het gebruik van isolatie en vermindering van de detentie van kwetsbare groepen. Stichting LOS zal, samen met de twee collega-organisaties met wie wij deze rapporten schreven, in gesprek blijven met vertegenwoordigers van de ministeries en politici over deze onderwerpen.

In 2017 zal Stichting LOS:

- in de nieuwsbrieven van het Meldpunt Vreemdelingendetentie speciaal aandacht besteden aan deze onderwerpen
- minstens één gesprek voeren met het ministerie over de opvolging van de toezeggingen.

E. Actuele informatievoorziening, gericht op verschillende doelgroepen

De informatievoorziening van het LOS is gericht op een aantal doelgroepen. We doen dat op verschillende manieren:

- Voor het algemene geïnteresseerde publiek houden we websites bij en zijn we beschikbaar voor individuele vragen via de helpdesk (websites: www.stichtinglos.nl; www.iLegalevrouw.nl; www.basisrechten.nl; www.meldpuntvreemdelingendetentie.nl). Uit de vragen die bij ons binnenkomen weten we dat de websites goed gevonden worden en vaak aanleiding zijn om nadere vragen te stellen.
- Voor diegenen die regelmatig met ongedocumenteerden in contact zijn, hebben we twee 2-wekelijkse digitale nieuwsbrieven. De ene is gericht op hulpverleners (50 abonnees), de andere op vrouwen- en migrantenorganisaties (200 adressen).
- Voor diegenen die geïnteresseerd zijn in de ontwikkelingen met betrekking tot vreemdelingendetentie, is er de digitale nieuwsbrief van het Meldpunt Vreemdelingendetentie die enkele keren per jaar verschijnt en aan 200 adressen verstuurd wordt.
- Voor het verspreiden van actuele informatie, en het zichtbaar blijven voor betrokkenen en politici gaan we in 2017 meer posten op onze Facebook pagina en op de nieuwe basisrechten-pagina's.
- Voor onderlinge uitwisseling van kennis en ervaring, en het versterken van het netwerk, zijn er vier keer per jaar netwerkbijeenkomsten (PMZV) en zullen we aanvullend naar schatting twee speciale bijeenkomsten en cursussen organiseren rondom thema's waaronder juridische vragen.
- Tenslotte hebben we een telefonische helpdesk en de mogelijkheid om per mail vragen te stellen. We krijgen via deze route 3-5 vragen per dag over de rechten van ongedocumenteerden.
- Voor het **Meldpunt Vreemdelingendetentie** moeten we dagelijks beschikbaar zijn voor telefoontjes vanuit vreemdelingendetentie. Een stagiair luistert naar de verhalen van vreemdelingen in detentie, bereidt klachten voor, houdt de interne database op orde en signaleert nieuwe ontwikkelingen betreffende de leefsituatie in detentie.

F. Informatie over toegang tot basisrechten

Hoewel het overheidsbeleid de meeste sociale voorzieningen ontoegankelijk heeft gemaakt voor ongedocumenteerden, hebben ze toch nog enkele basisrechten behouden. Dat geldt met name voor medische zorg en onderwijs voor kinderen, maar ook bijvoorbeeld voor arbeidsrechten en huurbescherming. Deze rechten worden echter lang niet altijd nageleefd. Ongedocumenteerden zelf zijn niet altijd op de hoogte van hun rechten, maar ook hulpverleners en zelfs maatschappelijke organisaties weten niet precies wat wel en niet kan. Als ze de rechten wel kennen, is het vaak onduidelijk hoe deze rechten nageleefd kunnen worden. Het recht op medische noodhulp is hier een bekend voorbeeld van. Wanneer is het medisch noodzakelijke hulp? Welke artsen, ziekenhuizen en apotheken leveren deze hulp aan ongedocumenteerden?

Met de website basisrechten.nl geven we specifieke informatie, per stad/regio, die voor ongedocumenteerden zelf en de particulieren en organisaties die hen helpen die direct van toepassing is. Op deze manier werken we eraan mee dat ongedocumenteerden krijgen waar ze recht op hebben. De website bouwt verder op onze inzet in 2012, toen een zestal gemeenten 'Basisrechten-boekjes' hebben gepubliceerd. Die boekjes stonden op onze website basisrechten.nl. Maar de informatie is intussen verouderd, en de boekjes waren slecht te updaten. Daarom heeft Stichting LOS in samenwerking met een vrijwilliger in 2016 gewerkt aan een nieuwe opzet en uitbreiding van de website.

De nieuwe website basisrechten.nl / paper-less.org zal eind 2016 gelanceerd worden. Vier steden zijn al betrokken. Op de website staat informatie over de basisrechten van ongedocumenteerden in drie talen. Er is ruimte voor Facebook, blogs, en aankondigingen. In 2017 zullen we deze website gebruiken als tool om meer bekendheid te krijgen bij migrantenorganisaties en zelfstandige hulpverleners. Daarmee willen we ons

draagvlak en onze impact vergroten. We zullen hiervoor een stagiair zoeken met een communicatie-achtergrond.

In 2017 zullen we:

- Wekelijks nieuwe informatie plaatsen op de website basisrechten.nl. We werken hiervoor samen met een pool van betrokkenen, en zullen hen aansporen om teksten te delen.
- Het aantal gemeenten waarover informatie op de website staat uitbreiden van vier tot acht.
- Via de website het aantal Facebook-contacten van Stichting LOS minstens verdubbelen tot 500.

NB: Inspelen op actuele ontwikkelingen

Niet alles is te voorspellen. We moeten ruimte houden om in te kunnen gaan op actuele vragen om thematische ondersteuning vanuit het veld. Hieruit ontstaan vaak spontaan werkgroepjes. Hier kunnen projecten uit groeien.

Ook moeten we ruimte houden om onderzoek te doen op basis van signalen die wij ontvangen. Onderzoek helpt bij het beïnvloeden van het beleid, omdat er een tastbaar product is wat gepresenteerd kan worden, en hiermee aandacht gegenereerd kan worden. Bovendien geeft een rapport een grondige analyse van een gesignaleerd probleem. Hiervoor willen we zoveel mogelijk gebruik maken van stagiaires die zich aanbieden.

5. Randvoorwaarden

Om de verbetering van de leefomstandigheden van ongedocumenteerden mogelijk te maken, moet Stichting LOS ook tijd besteden aan de organisatie, personeel, onderhoud van contacten, representatieve taken en dergelijke.

Sinds juli 2016 zijn LOS en MARA Projecten een samenwerking aangegaan. Staf van LOS wordt direct ondersteund door de directeur en de fondsenwerver van MARA bij de planning, voorbereiding en uitvoering van activiteiten. Er zijn ook regelmatig contacten in de vorm van werkbesprekingen met het bestuur van LOS. Het heeft o.a. geleid tot een expliciete beschrijving van activiteiten in het werkplan hetgeen zich ook in de begroting weerspiegelt. Eind 2016 zal een eerste evaluatie van deze samenwerking plaats vinden met het oog op een mogelijke continuering.

6. Financiering

Stichting LOS heeft twee medewerkers, plus een stagiair voor het Meldpunt Vreemdelingendetentie.

In 2017 zullen we toewerken naar een nieuwe stagiair die zal meewerken voor het bijhouden van de website basisrechten/ paper-less.

Voor het project Langdurig Ongedocumenteerde Ouderen zullen we aparte fondsen werven, aangezien we inschatten dat hiervoor mogelijkheden bestaan buiten onze bestaande fondsen.

Stichting LOS - Begroting 2017

Uitgaven

A. Onderdak en levensonderhoud voor iedereen toegankelijk maken

- Loonkosten stafmedewerker	€ 1.672	
- Stagevergoedingen	€ 500	
- Overige personeelskosten	€ 127	
- Communicatie	€ 77	
- Huisvestingskosten	€ 140	
- Algemene kosten	€ 839	
		€ 3.355

B. Toegang tot zinvolle dagbesteding en onderwijs bevorderen

- Loonkosten stafmedewerker	€ 4.180	
- Stagevergoedingen	€ 100	
- Overige personeelskosten	€ 317	
- Communicatie	€ 194	
- Huisvestingskosten	€ 351	
- Algemene kosten	€ 334	
		€ 5.475

C. Zichtbaar maken van problematiek langdurig ongedocumenteerde ouderen

- Loonkosten stafmedewerker	€ 2.508	
- Loonkosten nieuwe medewerker	€ 20.000	
- Stagevergoedingen	€ 2.000	
- Overige personeelskosten	€ 190	
- Communicatie	€ 906	
- Onkosten activiteiten	€ 4.000	
- Huisvestingskosten	€ 210	
- Algemene kosten	€ 185	
		€ 30.000

D. Meldpunt wetsvoorstel Terugkeer en Vreemdelingendetentie

- Loonkosten projectmedewerker	€ 3.281	
- Stagevergoedingen	€ 170	
- Overige personeelskosten	€ 249	
- Communicatie	€ 152	
- Huisvestingskosten	€ 275	
- Algemene kosten	€ 262	
		€ 4.389

E. Actuele informatievoorziening		
- Loonkosten stafmedewerker	€ 20.063	
- Loonkosten projectmedewerker	€ 4.594	
- Stagevergoedingen	€ -	
- Overige personeelskosten	€ 1.870	
- Communicatie	€ 1.142	
- Onkosten activiteiten	€ 750	
- Huisvestingskosten	€ 2.068	
- Algemene kosten	€ 1.969	
		€ 32.456
E. Meldpunt vreemdelingendetentie		
- Loonkosten projectmedewerker	€ 10.500	
- Stagevergoedingen	€ 1.000	
- Overige personeelskosten	€ 796	
- Communicatie	€ 486	
- Onkosten activiteiten	€ 2.400	
- Huisvestingskosten	€ 881	
- Algemene kosten	€ 839	
		€ 16.902
F. Basisrechten.nl		
- Loonkosten stafmedewerker	€ 13.375	
- Stagevergoedingen	€ 500	
- Overige personeelskosten	€ 1.014	
- Communicatie	€ 619	
- Huisvestingskosten	€ 1.122	
- Algemene kosten	€ 1.068	
		€ 17.699
Algemene taken en teamoverleg		
- Loonkosten stafmedewerker	€ 11.703	
- Loonkosten projectmedewerker	€ 2.625	
- Stagevergoedingen	€ -	
- Overige personeelskosten	€ 1.087	
- Communicatie	€ 664	
- Ondersteuning door MARA	€ 5.000	
- Onkosten activiteiten	€ 900	
- Huisvestingskosten	€ 1.202	
- Algemene kosten	€ 1.144	
		€ 24.325
Totaal Uitgaven		€ 134.600

Inkomsten

Algemene inkomsten

- PIN	€ 30.000	
- Haella Stichting	€ 10.000	
- Kansfonds	€ 17.500	
- Adessium	€ 10.000	
- Diorapthe	€ 16.500	
		€ 84.000

Project Meldpunt vreemdelingendetentie

- Kerk in Actie	€ 2.225	
- RC Maagdenhuis	€ 5.490	
- Maria Stroot Fonds	€ 3.725	
- Emmaus Haarzuilens Utrecht	€ 2.000	
- Haella Stichting	€ 1.525	
		€ 14.965

Project Langdurig ongedocumenteerde ouderen

- nog te bepalen fondsen	€ 30.000	
		€ 30.000

Overige baten

- abonnees en donateurs	€ 3.000	
- giften	€ 1.500	
- bijdrage lezingen etc.	€ 1.135	
		€ 5.635

Totaal Inkomsten € 134.600

Resultaat € 0

Toelichting

- de loonkosten zijn per project gebaseerd op werkelijke inzet van uren
- de overige personeelskosten betreffen ziekteverzuimverzekering, scholing medewerkers, kantinekosten, reiskosten (woon-werk)
- de overige personeelskosten, huisvestings- en algemene kosten zijn naar rato verdeeld over de projecten
- de stagevergoedingen zijn een schatting
- de onkosten van activiteiten zijn een schatting
- de inkomsten van PIN, Adessium en RC Maagdenhuis zijn reeds toegezegd.

Onder algemene kosten wordt verstaan.

- administratie en accountant
- bankkosten
- assurantie
- bestuurskosten
- afschrijvingskosten